
Innovatie in de land- en tuinbouw 2016

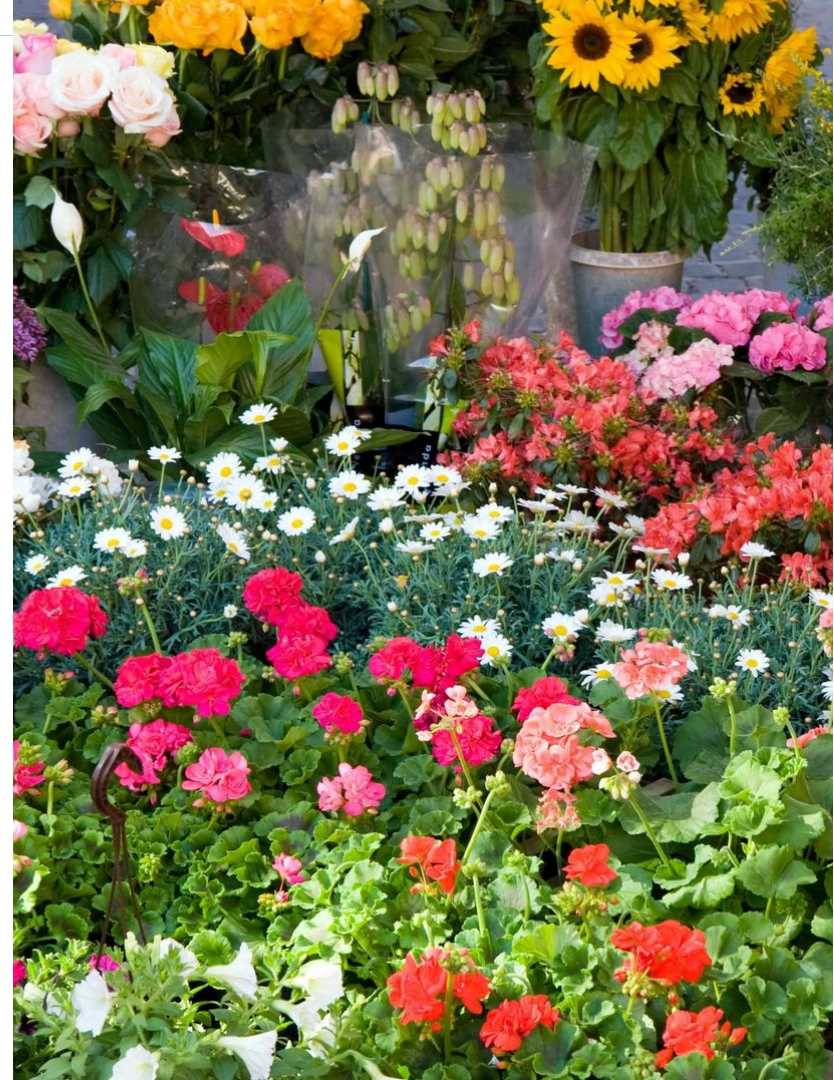
In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (voorheen het ministerie van Economische Zaken)

December 2017, R.W. van der Meer en M.A. van Galen

Achtergronden

Vraagstelling en definities

In de volgende vier sheets wordt de vraagstelling en de afbakening van de Innovatiemonitor toegelicht. Ook worden definities gegeven van de begrippen die in deze rapportage worden gebruikt.

Hoe vernieuwt de Nederlandse land- en tuinbouw?

Situatie

Innovatie en vernieuwing in de Nederlandse landbouw is belangrijk voor de versterking van de concurrentiekracht en het realiseren van beleidsdoelstellingen ten aanzien van duurzaamheid. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voert beleid om innovatie en vernieuwing in de land- en tuinbouw te bevorderen.

Uitdaging

LNV streefde naar minimaal 10% innoverende bedrijven in de land- en tuinbouw in 2015. De streefwaarde geldt voor het totaal van innoverende bedrijven en vroege volgers. Motieven voor en belemmeringen bij innovaties vaststellen, zodat beleidsmakers daarop kunnen inspelen.

Vraagstelling

Wat is het aandeel vernieuwende bedrijven in de land- en tuinbouw? Welke motieven hebben ondernemers om te vernieuwen?

De Innovatiemonitor: een enquête onder ruim 1.000 deelnemers aan het Bedrijveninformatienet

Opdrachtgever

De Innovatiemonitor wordt uitgevoerd door het Centrum voor Economische Informatievoorziening (CEI), dat is ondergebracht bij Wageningen Economic Research in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Jaren en groepen

De vragen uit de enquête gehouden in 2016 hebben betrekking op vernieuwingen in het jaar 2015. Indien mogelijk zijn resultaten uitgesplitst naar sectoren of groepen binnen sectoren.

Enquête

De Innovatiemonitor bestaat uit een jaarlijkse enquête onder land- en tuinbouwbedrijven die deelnemen aan het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research.

In 2016 vulden 1.042 ondernemers de enquête in.

Afbakening

- In de Innovatiemonitor gaat het om vernieuwingen die doorgevoerd zijn op de primaire land- en tuinbouwbedrijven.
- De ondernemer schat zelf in of een vernieuwing innovatief is of niet. De aanschaf van een trekker kan innovatief zijn als deze uitgerust is met bijvoorbeeld hele nieuwe GPS-technieken of brandstofbesparende technieken.
- Hierbij gelden de volgende richtlijnen:
  - Of iets innovatief is, **hangt niet van de hoogte van het investeringsbedrag af**. Vernieuwingen die een duidelijke invloed hebben op de bedrijfsvoering kunnen als innovatief bestempeld worden, ook als het investeringsbedrag relatief beperkt is.
  - Of iets innovatief is, **hangt niet van de financieringswijze af**. Het doet er niet toe of een vernieuwing met eigen middelen, subsidies of geleend geld is gefinancierd.
  - Of iets innovatief is, **hangt niet van de eigendomssituatie af**. Als een vernieuwing op het bedrijf heeft plaatsgevonden, waar de ondernemer niet 100% eigenaar van is (bijvoorbeeld een sorteermachine die eigendom is van een telersvereniging) is het bedrijf innovatief.

Definities

Innovatoren zijn die ondernemers die als eerste in de sector een vernieuwing hebben doorgevoerd.

Vroege volgers zijn die ondernemers die bij de eerste 25% horen die een bepaalde procesvernieuwing hebben doorgevoerd.

De **late volgers** zijn die ondernemers die wel procesvernieuwing(en) hebben doorgevoerd, maar niet bij de eerste 25% behoren. Of die ondernemers die een productvernieuwing hebben doorgevoerd, maar dat niet als eerste in de sector hebben gedaan.

De vroege en late volgers vormen samen met de innovatoren de groep **vernieuwers**.

Procesinnovaties zijn geïmplementeerde vernieuwingen of verbeteringen in het productieproces.

Productinnovaties betreft het op de markt brengen van nieuwe of sterk verbeterde producten of diensten.

Meer informatie over methodologie

M.A. van Galen en L. Ge (2009). Innovatiemonitor 2008; *Vernieuwing in de land- en tuinbouw ontcijferd*. LEI-rapport 2009-027. LEI Wageningen UR.

Jaarlijkse meting innovaties

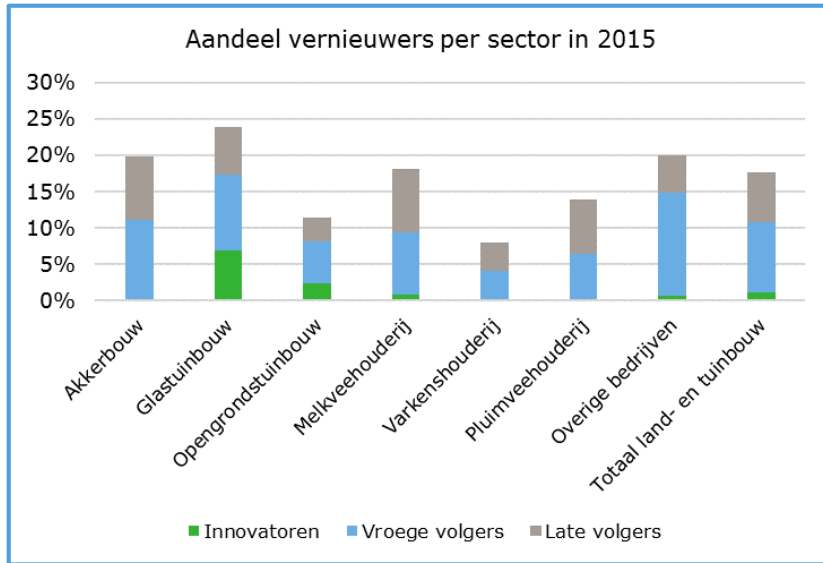
Het percentage innovatoren wordt vastgesteld op basis van vragen die jaarlijks in de enquête terugkomen. Hierdoor is het mogelijk de uitkomsten van verschillende jaren met elkaar te vergelijken.

Streefwaarde innovatoren en vroege volgers gehaald

In 2015 is de streefwaarde van minimaal 10% innovatoren en vroege volgers gehaald, namelijk 11%. De streefwaarde is door het ministerie van LNV in de [Rijksbegroting](#) vastgelegd.

Het percentage bedrijven dat vernieuwingen doorvoert die echt nieuw zijn voor de sector ligt rond de 1%. De groep vroege volgers beslaat bijna 10% van de bedrijven.

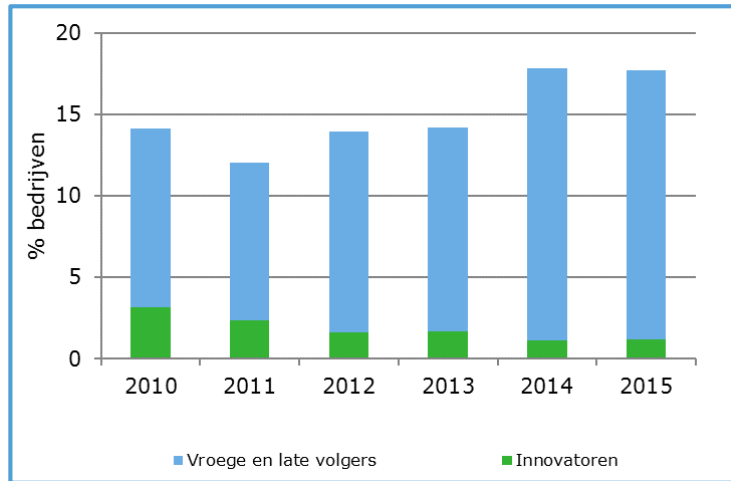
De afgelopen jaren was de glastuinbouwsector de sector met het hoogste aandeel innovatoren. Ook in 2015 was dit het geval. Naast procesinnovaties worden in deze sector ook regelmatig vernieuwingen aan het product doorgevoerd.

Voorbeelden van innovaties zijn:

- Technisch verbeteren van inpakmachines (procesinnovatie)
- Nieuwe soorten groenten of bloemen veredelen (productinnovatie)
- Kweken van algen (product en procesinnovatie)

Aandeel innovatoren blijft onder de 2%

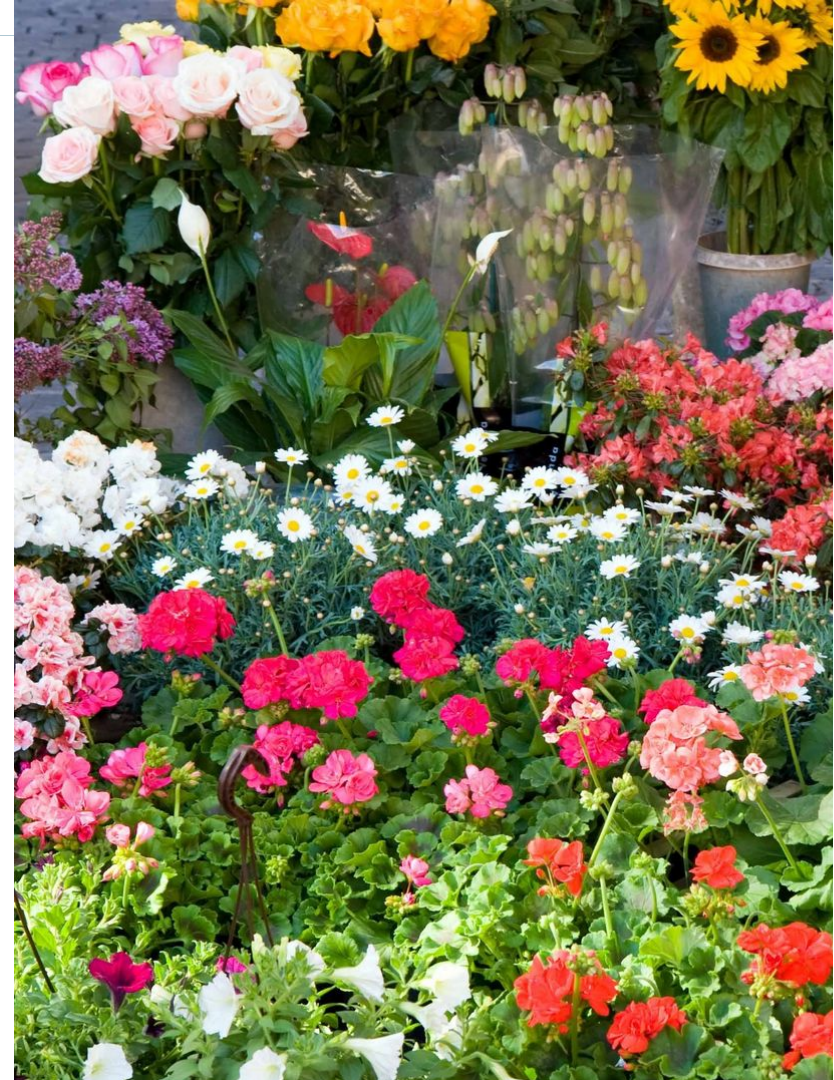
Het aandeel innovatoren in de land- en tuinbouw blijft al enkele jaren onder de 2%.

In 2015 bedroeg het aandeel vroege en late volgers ongeveer 15%, dat betekent dat het aandeel ten opzichte van vorig jaar niet gegroeid is. Het aandeel blijft wel hoger dan in de periode 2010-2013.

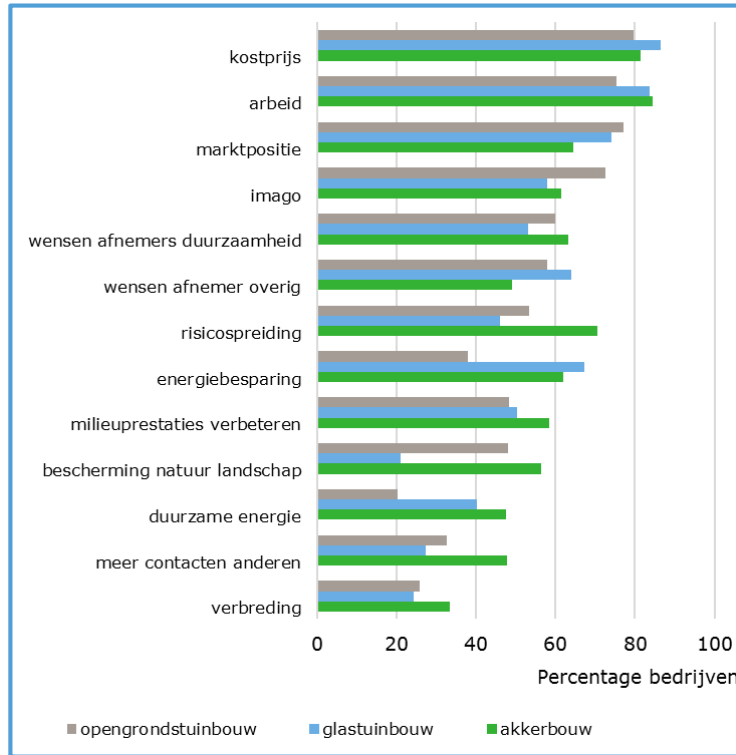
Vernieuwing: motieven en financiering

Wisselende vragen rondom vernieuwing

De enquête bevat vragen rondom vernieuwing die jaarlijks wisselen om in te kunnen spelen op interessante thema's. In deze rapportage is er aandacht voor: motieven voor vernieuwing en financiering van vernieuwingen.

Kostprijs is belangrijke drijfveer voor vernieuwing in plantaardige sectoren

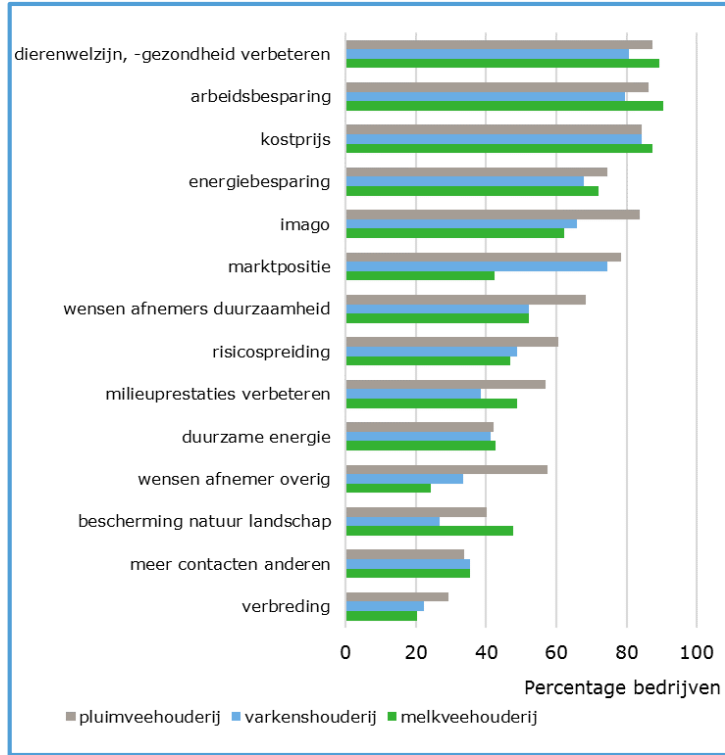

In de plantaardige sectoren wordt kostprijsverlaging het meest genoemd als motief om te vernieuwen. In de glastuinbouw meer dan bij de akkerbouw en opengrondstuinbouw. Ook arbeidsbesparing en verbeteren van arbeidsomstandigheden zijn een belangrijk motief om te vernieuwen.

De ondernemers in de plantaardige sectoren hebben ook oog voor de wensen van afnemers, het imago van de sector en het verbeteren van de marktpositie.

De belangen van de diverse motieven liggen voor de drie plantaardige sectoren redelijk dicht bij elkaar. Energie speelt voor de opengrondstuinbouw een minder belangrijke rol dan voor de andere twee sectoren. In deze sector is het aandeel van de kosten voor energie in de totale kosten ook lager. In de glastuinbouw speelt bescherming van natuur en landschap een kleinere rol dan bij de opengrondssectoren.

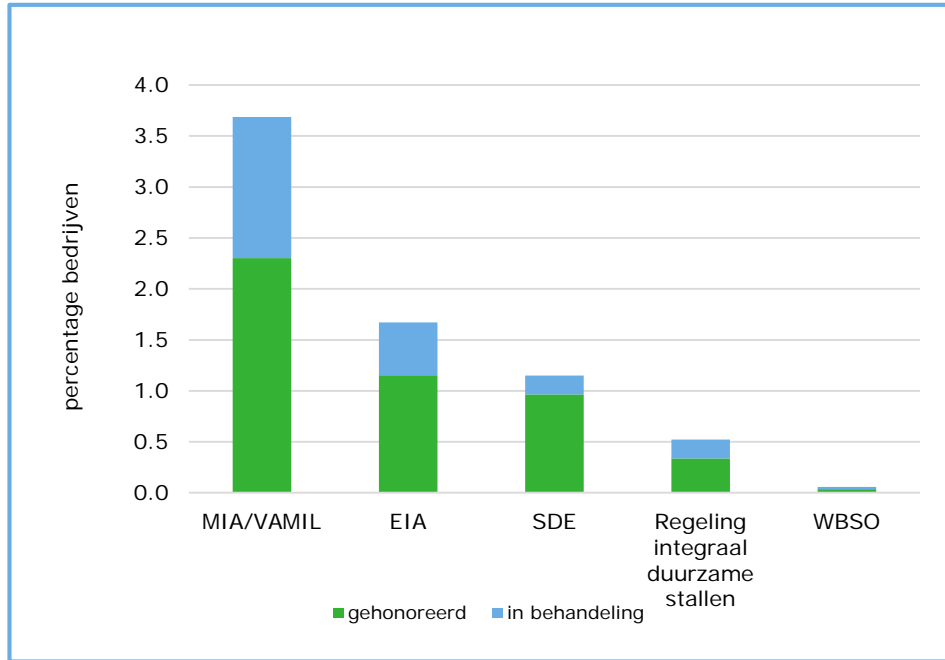
Dierenwelzijn en diergezondheid hoog in het vaandel bij veehouders

In de veehouderij is dierenwelzijn, diergezondheid het belangrijkste motief bij vernieuwing. Evenals in de plantaardige sectoren spelen arbeidsbesparing en verbetering arbeidsomstandigheden en kostprijs eveneens een belangrijke rol. Energiebesparing wordt ook vaak genoemd, gevolgd door het verbeteren van het imago van de sector, het verbeteren van de marktpositie en rekening houden met de wensen van afnemers op het gebied van duurzaamheid.

In de melkveehouderij wordt het verbeteren van de marktpositie beduidend minder vaak genoemd dan in de varkens- en pluimveehouderij. Met melk is het moeilijker om onderscheidend te zijn dan met eieren of pluimvee- en varkensvlees, die onder diverse labels of concepten kunnen worden afgezet.

Regelingen op het gebied van milieu en energiebesparing meest gebruikt

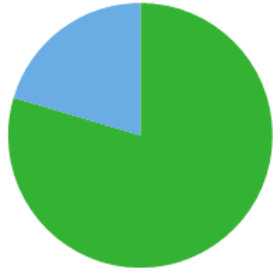

Vernieuwers maken bij het doorvoeren van vernieuwingen deels gebruik van subsidies of fiscale regelingen.

- MIA/VAMIL is meest gebruikt.
- Milieu-investeringsaftrek (MIA) en Energie-investeringsaftrek (EIA) zijn fiscale regelingen waarbij een deel van de investering in milieuvriendelijke of energiebesparende bedrijfsmiddelen in mindering gebracht mag worden op de fiscale winst.
- Meer dan 1% van bedrijven maakt gebruik van Stimulering duurzame energie (SDE).
- Nauwelijks gebruik Wet Bevordering Speur en Ontwikkelingswerk (WBSO). Dit is een fiscale regeling waarbij kosten voor de ontwikkeling van een innovatie mogen worden afgetrokken van de fiscale winst.

Crowdfunding bekend, maar nauwelijks benut

crowdfunding internet

■ bekend ■ niet bekend

crowdfunding anders

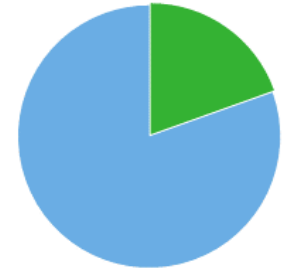
■ bekend ■ niet bekend

kredietunie

■ bekend ■ niet bekend

participatiemaatschappij

■ bekend ■ niet bekend

Landbouwbedrijven (vooral de grondgebonden bedrijven) zijn kapitaalintensief. Investerings in vernieuwingen kunnen veel kapitaal vragen. Banken financieren niet altijd de benodigde som. In hoeverre zijn de ondernemers bekend met andere financieringsvormen? In de figuren is het aandeel van de ondernemers weergegeven die wel of niet bekend zijn met de alternatieve financieringsvorm.

Crowdfunding waarbij vooral burgers meefinancieren is bij het grootste deel van de ondernemers wel bekend. De kredietunie (coöperatie van ondernemers) en de participatiemaatschappij (vaak ex-ondernemers die anoniem geld investeren in een bedrijf) zijn beduidend minder bekend. De respondenten maakten nauwelijks gebruik van één van deze financieringsvormen.

Meer informatie

Ruud van der Meer

ruud.vandermeer@wur.nl

+31 (0)317 483134

www.wur.nl/economic-research

Wageningen Economic Research Rapport 2017-116

Projectcode 22822000279

Deze publicatie kan worden gedownload via

<https://doi.org/10.18174/429545>

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (voorheen het ministerie van Economische Zaken), in het kader van Wettelijke Onderzoekstaak 'Economische Informatievoorziening' (projectnummer WoT-06-001-005).

